

naar det var meget verdslige Motiver, som derved fandt Veilighed til at iflæde sig en kirkelig Agitation. Jeg har ikke mindste Tvivl om, og jeg er heri enig med den ærede Cultusminister, at de paagjældende Ord i Loven maae fortolkes saaledes, at der dermed er meent de bestilte Sognepræster. Det er netop det Væsentlige ved Loven, at der ved Siden af den Frihed, den giver, tillige staaer denne Begrænsning, og derfor har den ærede Cultusminister fuldkommen Ret, at det foreliggende Forslag rokker ved den bestaaende Kirkeordning derved, at det ikke vil have Friheden knyttet alene til de locale Menigheder med bestemte Præster. Nu siger man: Men Individernes Ret! Hertil svarer jeg: Den er der fæstet dens fuldstændigste Ret gennem selve Grundloven. Det vilde være et Tyranni, — og der har været et saadant Tyranni gennem Aarhundreder, — dersom man i Samvittigheds- og Troesansliggender vilde paatvinge det enkelte Individ en bestemt Ordning. I dette Punkt har, som sagt, Grundloven klaret Sagen. Enhver, der ikke finder sig tilfredsstillet indenfor Folkekirken, kan, uden at han behøver at gjøre Rede for, om det er af dogmatiske eller rituelle Grunde, eller om det blot er en reen Smagsag, træde ud af den. Jeg veed saaledes, at i Skotland har et af Hovedmotiverne til store kirkelige Bevægelser, der endogsaa have ført til store blodige Slag, været Præsternes Klædebragt. Altsaa, vi overlade til Enhver selv at være Dommer over, hvad der tiltaler eller støder ham; men har Enhver den fuldstændigste Ret til at dyrke Gud, haade alene og i Samfund med Flere, og paa hvad Maade hans Samvittighed tilfiger ham det, saa er Individets Ret fyldestgjort. Indenfor Folkekirken maa derimod ethvert Individ underordne sig den bestaaende Kirkeordning. Altsaa, enhver Tanke om Vold og Samvittighedsvang er fuldstændig holdt borte, naar man siger: Ingen behøver at blive længere indenfor Folkekirken, end han selv vil. Nu er Spørgsmaalet, hvorledes Kirkens Ordning skal være. At Kirken trænger til en selvstændig Ordning, har bestandig været mig klart, ikke alene hver Gang der her har foreligget kirkelige Sager til Behandling, men lige fra den Tid, da jeg selv

medvirkede til, at den Bestemmelse kom ind i Grundloven, at Folkekirkenes Forsatning skal ordnes ved Lov. Jeg har talt og stemt saa ivrigt, som jeg kunde, for Gjenneførelsen af denne Paragraph, og det er et besynderligt Tilfælde, at det netop er fra den Side eller Hovedretning i Kirken, hvorfra disse smaa Dunster bestandigt fremkomme, at Modstand i sin Tid blev reist derimod. Efter mit Begreb er ligesaa lidt den gamle Tilstand, som er gaaet i Arv til Nutiden, og hvorefter Kongen betragtes som summus episcopus, skiftet til at varetage Kirkens Forhold, som den i reent verdsligt Siemed valgte Rigsdag kan siges at være en fornuftig og forsvarlig Repræsentation i disse Sager. Nu have vi imidlertid engang en saadan Repræsentation og ingen anden, og saa er det ganske vist, at, naar der er Sager, som ikke paa nogen Maade kunne afværges eller udskydes, indtil en virkelig kirkelig Ordning foreligger, saa maae de afgjøres under de samme Former, som gjælde for den øvrige Lovgivning, nemlig gennem Rigsdagen; men jeg føler mig, som sagt, saa overbeviist om, at Rigsdagen i sin Heelhed er saa lidet skiftet til at blive Synode, til at afgjøre Spørgsmaal om Kirkens indre Ordning, at jeg vil modsætte mig enhver Lov, som ikke kommer til mig med et uafviseligt Krav paa Afgjørelse, og det kan ikke siges om den foreliggende Lov.

Jeg har hidtil kun talt om det Nye i § 1. Hvad det Øvrige angaaer, nemlig Spørgsmaalet om Afbenyttelse af Kirkerne, da er det for mig en meget underordnet Ting. Jeg skal gjøre opmærksom paa, at hvor der har været Alvor og virkelig Dybde i de kirkelige Bevægelser, der er man sandelig aldrig vegen tilbage for slige Smaating som at stæffe et Locale. Jeg skal ikke gaae tilbage til de gamle Tider, hvor Troesansliggender i den Grad havde grebet alle Gemytter, at de førte til store, blodige Religionskrige og egentlig vare de store ledende Principer i Europas Politikk; men jeg vil henvise til den nyeste Tid, til Skotland, hvor Folket, da det ikke var tilfreds med endogsaa reent underordnede Bestemmelser i den herskende Kirke, udtraadte i Mæsse og ved frivillige Bidrag byggede Kirker over hele Landet. Det rører en stærk og kraftig Overbeviis-